

Элементар математика (6-7 ёш)

Элементар математик кўникмалар ва билимларни ривожлантириш.

Боланинг мантикий тафаккурини ва ҳисоблаш малакасини ўстириш.

Сон ва санок. Болада сони 10 тагача бўлган буюмларни тўғри ва тескари санаш кўникмасини мустаҳкамлаш, кўрсатилган сонга биноан буюмларни санаб чиқишни машқ қилдириш.

0 дан 9 гача бўлган рақамларни ёзиб, бу қандай рақам эканлигини ўргатишни давом эттириш.

Бирдан ўнгача бўлган сонларнинг ҳар бири учун олдинги ва кейинги сонни топишни машқ қилдириш; 1-10 сонлари ўртасидаги нисбатни тушунишни мустаҳкамлаш; истаган сондан бошлаб тўғри ва тескари тартибда сон номини айтиш, "...гача ва кейин", "олдинги ва кейинги" ибораларни тушуниш.

10 гача тартиб билан санаш, миқдор ва тартиб санокни фарқлаш, "қанча?", "ҳисоб бўйича нечанчиси?" деган саволларга тўғри жавоб бера олиш.

Турли ҳолатда жойлашган (*доира, квадрат, учбурчак ичида, бир қатор*) 10 тагача бўлган бир хил ва турли хил буюмларнинг сонини аниқлашни машқ қилиш орқали сон буюмнинг жойлашишига боғлиқ эмаслиги ҳақидаги тасавурларни мустаҳкамлаш.

Икки кичик сондан 10 гача бўлган сонларни ҳосил қилишни (*аниқ материал асосида*) ўргатишни давом эттириш.

10 гача бўлган сонни ўзидан кичик бўлган иккита сонга (*буюмлар мисолида*) ажратиш. Масалан, "Сенда 10 та ёнғоқ бор, бештасини акангга бердинг. Ўзингда нечта қолди?" деган савол билан мурожаат қилиш.

15 гача тартиб билан санаш кўникмаларини (*кўрғазмалиликка таяниб*) шакллантириш. 10 дан 15 гача бўлган сонларни ёзувда таништириш.

Ёнма-ён турган сонларни қиёслашни машқ қилдириш (*12-11 дан 1 та кўп, 11 эса 12 дан 1 та кам*). Сонлардан ҳар бирини 1 тага ошириш ва камайтиришга ўргатиш (*15 гача бўлган сонлар ичида*).

1 дан 20 гача санашни ўргатиш. 1 дан 20 гача бўлган сонлар ўртасидаги муносабатларни (*кўрғазмалиликка таяниб*) тушунишни мустаҳкамлаш: 16 сони 15 дан 1 та кўп, агар 16 ни 1 га камайтирилса 15 бўлади; 15 сони 16 дан 1 та кам, агар 15 га 1 та қўшсак 16 бўлади.

15 дан 20 гача бўлган сонларни ёзувда таништириш. Айтилган сондан олдинги ва кейинги соннинг номини айтишга ўргатиш.

Қўшув (+), айирув (-), баробар (=) ишоралари билан таништириш.

Мисолларни рақамлар ва ишоралар ёзилган карточкалар ёрдамида ифодалаб ечишга ўргатиш. $\square + 3$ кўринишидаги кўшиш ва $\square - 3$ кўринишидаги айириш усули билан таништириш; бундай кўринишда 3 сонининг таркибий қисмидан фойдаланиш. Масалан: кўшишда $5+3$; $5+1+2$; $5+2+1$; айиришда $8-3$; $8-2-1$ ёки $8-1-2$.

Бола билан санаш, айириш ва қўшиш керак бўлган турли ўйинларни ўйнаш. Боланинг ўз манзили ва уйининг рақамини ёдлаб олиш истагини

кўллаб-қувватлаш.

Миқдор, катталиқ. Болага шартли ўлчов ёрдамида буюмларнинг кенглигини, узунлигини ўлчаш ва таққослашни ўргатишни давом эттириш.

Суюқ ва тўкилувчи жисмларни шартли ўлчов бирлиги билан ўлчашни ва ўлчаш натижасини сон билан айтишни машқ қилиш.

Турли нарсалар (*геометрик шакллар, мевалар, сабзавотлар в.б.*)ни икки (*тўрт*) тенг қисмларга бўлишни, олинган қисмларни “ярим”, “иккидан бир қисм” (“чорак”, “4 дан бир қисм”) деб аташга, бутун қисмдан катта, қисм эса бутундан кичкина эканлигини аниқлашни ўргатиш.

Турли нарсалар (*геометрик шакллар, мевалар в.б.*)ни саккизта, ўн та тенг қисмларга бўлишни машқ қилиш.

Кўз билан чамалаб ўлчашни ривожлантиришни давом эттириш, ўз чамасини ўлчов бирлиги билан ўлчаб кўриб текширишга ўргатиш.

Геометрик шакллар. Боланинг доира, квадрат, учбурчак, тўғри тўртбурчак, овал шакллари ҳақидаги тасаввурларини аниқлаш ва мустаҳкамлаш. Ромб шакли билан таништириш.

Кўпбурчаклар ҳақида тасаввур ҳосил қилиш: учбурчак, тўртбурчак, бешбурчак, олтибурчак – булар кўпбурчаклар. Кўпбурчак элементлари (*томонлари, бурчаклари, бурчак учлари*) билан таништириш.

Болани 2 та, 4 та учбурчаклардан битта кўпбурчаклар тузишга, кичик тўртбурчакдан битта катта тўртбурчак тузишга ўргатиш.

Етишмаган шакл, жисмни (*шар, куб, конус, цилиндр*) топишга доир мантиқий масалаларни ечишни машқ қилиш.

Таёқчалардан ҳосил бўлган геометрик шакллардан бир неча таёқчани олиш усули билан кўринишини ўзгартириш.

Маҳсус шакллар тўпламидан фойдаланиб, намунадаги нарсаларни (*робот, уй, машина, мушук, жўжа ва б.*) ҳосил қилиш.

Фазода мўлжал олиш. Болага қоғоз варағи сатҳида буюмларнинг қандай жойлашганлигини (*ўнг, ўнғроқ, чап, чапроқ, ўртасида, юқори, юқорироқ, паст, пастроқ*) аниқлашга ўргатиш.

Бола билан теварак-атрофдаги нарсаларнинг вазиятини аниқлашга доир машқларни бажариш.

Вақт бўйича илк тушунчалар. Болани соат билан таништириш. Бола билан кўпроқ суҳбатлашиш, ундан эрталабдан кечқурунгача қандай ўтганлигини айтиб беришнисўраш.

Келгуси ой, сана номи билан таништириш. Кеча қандай сана бўлганлигини, эртага қандай сана бўлишини айтишга ўргатиш.

Ҳафта кунлари ва йил фасллари изчиллиги ҳақидаги билимларни мустаҳкамлаш, келгуси ойнинг номини айтишни машқ қилдириш.

Таълимий ўйинлар. Бола эгаллаган билим ва кўникмалар қуйидаги ўйинлар орқали мустаҳкамланади:

“Нима ўзгарди?”, “Нечта бир хил рангли доира?”, “Математик эстафета”, “Домино”, “Уддабурон санокчига – байроқча”, “Доирани айлантнинг”, “Топинг-чи, кимнинг бўйи узун?”, “Геометрик домино”, “Шаклларни тўртта чўнтакка жойланг”, “Зийрак бўлинг”, “Берилган

шаклни ким тезроқ туза олади?, “Қандай шакл ҳосил бўлади?”, “Шаклни топинг”, “Қайси шакл етишмайди?”, “Мен нимани айтсам шуни бажаринг”, “Шаклларни тўғри жойлаштиринг”, “Тесқари санок”, “Қаерга борасан, нимани топасан?”, “Кеча, бугун, эртага”, “Топган-топалоқ”, “Бутун ва қисмлар”, “Рангли доиралар ва оваллар”, “Ҳафта”, “Мозаика”, “Байроқчага қараб юр”, “Фасллар”, “Ким билса давомини санасин”, “Бир хилини топ”, “Ҳа-йўқ”, “Топинг нечта ўйинчоқ?”, “Шартли белгилар асосида ҳаракат қиламиз”, “Мунчоқларни ипга тизинг”, “Ўнгда- чапда, олдинда-орқада”, “Қўнғироқча қаерда жиринглаяпти?”, “Мен қандай сон ўйладим?”, “Гараж”, “Етадимми?”, “Кўп, оз, шунча” ваб.

ДОИМКА